

Organizacje wyspecjalizowane i agencje ONZ oraz ich programy na rzecz walki z głodem w Sudanie Południowym

Maria Glinka

28.05.2021

Artykuł* w skrócie:

- Eliminacja głodu, osiągnięcie bezpieczeństwa żywnościowego i lepsze odżywianie oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa są jednym z celów Agendy na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030.
- Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) zajmuje się redystrybucją żywności i modernizacją rolnictwa przede wszystkim w krajach rozwijających się. Jej działanie opiera się na współpracy z rządami, organizacjami pozarządowymi i innymi agencjami wchodzącymi w skład Narodów Zjednoczonych.
- Z kolei Światowy Program Żywnościowy (WFP) prowadzi działania mające na celu m.in. rozszerzenie programów socjalnych dla osób najbardziej narażonych na głód. Organizacja zakłada również, że zmiany klimatyczne wymuszają konieczność przestawienia się na bardziej zróżnicowane odmiany upraw.

Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO)

Najnowszym, spójnym planem działania Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz zmniejszania skali problemów globalnych i eliminowania ich negatywnych skutków jest Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, przyjęta jako rezolucja ZO ONZ 25 września 2015 r. Nowa strategia powstała w oparciu nie tylko o sukcesy, ale przede wszystkim o doświadczenia wyciągnięte z piętnastoletniego okresu realizowania Milenijnych Celów Rozwoju¹. Agenda 2030 określa 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (ang. *Sustainable Developments Goals*, SDGs) i 169 zadań służących ich realizacji. Za warunek niezbędny dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju uznano pierwszy cel – zlikwidowanie ubóstwa we wszystkich jego formach. Drugi cel w Agendzie na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 to eliminacja głodu, osiągnięcie bezpieczeństwa żywnościowego i lepsze odżywianie oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa, które figurują wspólnie pod nazwą *Zero Hunger*. W realizację założeń Agendy 2030 na terenie Sudanu Południowego angażują się przede wszystkim dwie organizacje wyspecjalizowane oraz jedna agencja, które wchodzą w skład systemu NZ.

¹ *The Millennium Development Goals Report 2015*, United Nations, [https://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](https://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf), s. 4 (data dostępu: 8.05.2020)

Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa, w skrócie FAO, to organizacja wyspecjalizowana ONZ, która działa na rzecz walki z ubóstwem i głodem. FAO zajmuje się redystrybucją żywności i modernizacją rolnictwa przede wszystkim w krajach rozwijających się. Jej działanie opiera się na współpracy z rządami, organizacjami pozarządowymi i innymi agencjami wchodzącymi w skład Narodów Zjednoczonych. Decyzja o utworzeniu FAO zapadła na konferencji poświęconej problemom rolnictwa i wyżywienia, która odbyła się w Hot Springs w 1943 r.² Następnie powołano komisję, która przygotowała projekt umowy założycielskiej FAO. Pierwsza oficjalna sesja organizacji odbyła się 16 października 1945 w Quebec, w trakcie której podpisano tzw. konstytucję FAO, określającą nadrzędne cele organizacji m.in. promowanie dobrobytu oraz walka z ubóstwem i głodem przez podnoszenie poziomu wyżywienia i rozwój rolnictwa³.

W skład organizacji wchodzi 194 państwa i Unia Europejska, a Wyspy Owcze i Tokelau posiadają status członków stowarzyszonych. Obecnie FAO podejmuje skoordynowane aktywności w 130 państwach⁴. Jednym z nich jest Sudan Południowy, który podlega Departamentowi ds. Operacji Kryzysowych i Odbudowy (ang. *Emergency Operations and Rehabilitations Division*, TCE). Współpraca między FAO a Sudanem Południowym rozpoczęła się jeszcze przed uzyskaniem przez to państwo niepodległości w 2011 r. Na początku wsparcie organizacji wyspecjalizowanej koncentrowało się na rozwoju rolnictwa, a następnie działania ukierunkowano na pomoc humanitarną⁵. Biuro FAO zostało założone w Dżubie w 2006 r., a Sudan Południowy stał się pełnoprawnym członkiem organizacji w czerwcu 2013 r.

FAO odgrywa kluczową rolę w koordynowaniu i monitorowaniu działań o charakterze humanitarnym w sektorze rolnym i hodowlanym w Sudanie Południowym i przyczynia się do realizowania celu *Zero Hunger*. Do zadań organizacji należy także gromadzenie, analizowanie i rozpowszechnianie aktualnych danych na temat bezpieczeństwa żywnościowego i zasobów naturalnych, które są niezaprzeczalnie najbardziej wiarygodnymi informacjami na temat kondycji żywnościowej Sudanu Południowego. Ponadto, materiały

² *The founding of FAO*, FAO, <http://www.fao.org/3/p4228e/P4228E04.htm> (data dostępu: 13.05.2020)

³ J. Rydzkowski, *Słownik Organizacji Narodów Zjednoczonych*, Państwowe Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”, Warszawa 2000, s. 160.

⁴ *About FAO*, FAO, <http://www.fao.org/about/en/> (data dostępu: 15.05.2020)

⁵ *South Sudan and FAO – Building Resilience and Sustainable Food and Nutrition Security*, FAO, Rome 2019, <http://www.fao.org/documents/card/en/c/f445d384-c1ab-4d3e-b668-588fede56f47/>, s. 1 (data dostępu: 16.05.2020)

zebrane przez FAO są wykorzystywane przez partnerów i rząd do formułowania zarówno długoterminowych, jak i krótkoterminowych strategii działania.

Każde państwo wspierane przez FAO otrzymuje *Country Programming Framework* (CPF) – narzędzie, które dzięki określeniu obszarów priorytetowych, służy do definiowania średnioterminowej reakcji organizacji w zakresie wyżywienia, wyznacza ramy współpracy z innymi podmiotami oraz jest podstawą obecności FAO w danym państwie⁶. W przypadku Sudanu Południowego wyszczególniono trzy elementy kluczowe. Pierwszym z nich jest zrównoważony wzrost produkcji i wydajności, przez który należy rozumieć zaangażowanie FAO we wspieranie producentów rolnych i hodowców zwierząt gospodarskich w zrównoważonym wzroście produkcji oraz budowanie potencjału instytucjonalnego. Dzięki temu rolnicy mają dostęp do środków produkcji oraz zdobywają wiedzę i umiejętności niezbędne do przetrwania na rynku. Drugim obszarem priorytetowym jest wzrost gospodarczy oparty na rolnictwie oraz wzrost dochodów. W tym kontekście FAO promuje przedsiębiorców surowcowych i współpracując z organami państwowymi wspiera rozwój rynku dla konkretnych produktów. Ramy działania FAO w Sudanie Południowym domyka trzeci element – zwiększenie odporności źródeł utrzymania na zagrożenia i kryzysy. W celu osiągnięcia tego założenia FAO opracowuje strategie przystosowane do sezonowych uwarunkowań uzależnionych od sytuacji politycznej, klimatu i dostępności do żywności⁷.

Od początku zaangażowania w poprawę kondycji żywnościowej Sudanu Południowego FAO wdrożyła 14 szczegółowych planów oraz 2 programy nadzwyczajne. W Sudanie Południowym FAO realizuje 2 główne projekty, które będą przedmiotem analizy w niniejszej pracy. Pierwszym z nich jest Strategia Wzmacniania Odporności Sudanu Południowego (ang. *South Sudan Resilience Strategy*), która zajmuje się realizacją trzeciego obszaru priorytetowego CPF, determinuje długofalowe działania i jest aktualizowana co dwa lata. Natomiast drugi to Program Reagowania na Sytuacje Nadzwyczajne w Sudanie Południowym (ang. *FAO South Sudan Emergency Livelihood Response Programme*) – doraźny plan wdrażany na wypadek sytuacji szczególnego zagrożenia. Reprezentacja FAO dysponuje 80 milionami dolarów rocznie, z których 60% przeznaczane jest na Program Reagowania

⁶ *A guide to the formulation of the Country Programming Framework (CPF)*, FAO, <http://www.fao.org/3/a-an661e.pdf>, s. 13 (data dostępu: 16.05.2020)

⁷ *Programmes and projects*, FAO in South Sudan, FAO, <http://www.fao.org/south-sudan/programmes-and-projects/en/> (data dostępu: 16.05.2020)

na Sytuacje Nadzwyczajne w Sudanie Południowym, a z pozostałych 40% finansowane są programy rozwoju i reagowania⁸.

Najbardziej aktualna Strategia Wzmacniania Odporności Sudanu Południowego obejmuje lata 2019-2021 i jest rozwinięciem pierwszego programu realizowanego między 2016 r. a 2018 r. Głównym celem Strategii jest budowa wystarczającej odporności gospodarstw domowych i społeczności na wstrząsy, które zaburzają funkcjonowanie sektora rolniczego i zmniejszają bezpieczeństwo żywnościowe. Aby to osiągnąć, FAO zobowiązało się do „ochrony, odbudowy i poprawy warunków życia”⁹. W związku z tym, że skala głodu w Sudanie Południowym w latach 2017-2018 obejmuje coraz większą część społeczeństwa to projekt jest dostosowany do Narodowej Strategii Rozwoju (ang. *National Development Strategy*) i przede wszystkim do *Peacebuilding Plan 2018-2021*, opracowanego przez oddział ONZ w Sudanie Południowym¹⁰. Przez cały okres wdrażania Strategii FAO ma aktywnie współpracować z UNMISS, aby ułatwić budowanie pokoju w najmłodszym państwie świata, ponieważ, jak stwierdził były dyrektor generalny FAO - José Graziano da Silva, „pokój jest fundamentalny dla bezpieczeństwa żywnościowego, a bezpieczeństwo żywnościowe ma zasadnicze znaczenie dla podtrzymania pokoju”¹¹.

W oparciu o identyfikację potrzeb południowosudańskiej ludności i doświadczenia z długoletniej obecności FAO w tym państwie, Strategia wskazuje na sześć obszarów priorytetowych. Pierwszym z nich umocnienie powiązań między pomocą humanitarną, rozwojem a budowaniem trwałego pokoju. Drugim nadrzędnym celem jest gotowość do zapewnienia powrotu do zdrowia osobom głodującym, rehabilitacji chorym oraz pomocy w powrocie ludności przesiedlonej. Po trzecie, FAO koncentruje się na rozwoju współpracy z innymi podmiotami w zakresie wzmacniania odporności. Po czwarte, organizacja dąży do trafnego interpretowania wydarzeń celem uniknięcia przyszłych przesiedleń i eskalacji konfliktu, które wpływają negatywnie na poziom bezpieczeństwa żywnościowego społeczeństwa. Po piąte, FAO stawia sobie za cel poprawę zdolności w zakresie monitorowania

⁸ *Background, South Sudan Resilience Strategy 2016-2018*, FAO, <http://www.fao.org/3/a-i5760e.pdf>, s. 6, (data dostępu: 16.05.2020)

⁹ *Executive Summary, South Sudan Resilience Strategy 2016-2018*, FAO, <http://www.fao.org/3/a-i5760e.pdf>, s. 7, (data dostępu: 18.05.2020)

¹⁰ *Background, South Sudan Resilience Strategy 2016-2018*, FAO, <http://www.fao.org/3/a-i5760e.pdf>, s. 7, (data dostępu: 18.05.2020)

¹¹ *South Sudan and FAO – Building Resilience and Sustainable Food and Nutrition Strategy*, FAO, <http://www.fao.org/3/a-ax462e.pdf> (data dostępu: 18.05.2020)

aktualnej sytuacji poprzez wnikliwą analizę przestojów gospodarczych i wahań cen żywności. Po szóste, organizacja zmierza do odpowiedniego reagowania na nieustannie zmieniające się warunki i pojawianie się nowych obszarów priorytetowych, dzięki czemu walka z głodem ma być działaniem długoterminowym, kompleksowym i efektywnym¹². Wszystko to ma spowodować, że południowosudańscy rolnicy i gospodarstwa staną się odporni na przyszłe wahania koniunktury, eskalację walk i pogorszenie kondycji żywnościowej państwa.

Dążąc do realizacji postawionych celów, FAO współpracuje z rządem Sudanu Południowego, który udziela jej wskazówek technicznych, a w zamian otrzymuje niezbędne wsparcie eksperckie w formułowaniu programów rozwojowych państwa¹³. Kluczowym działaniem FAO jest wspieranie lokalnych instytucji w zarządzaniu zasobami naturalnymi poprzez przekazywanie wiedzy na temat rolnictwa, dzięki czemu zależność społeczeństwa od pomocy zewnętrznej ma ulec zmniejszeniu¹⁴. Niwelowanie luki żywnościowej odbywa się poprzez ułatwienie dostępu do ziemi oraz ulepszonych i zróżnicowanych technologii, a także zasobów materialnych, służących do produkcji żywności. FAO usprawnia działanie rynku poprzez wspieranie powiązań między producentami i ułatwianie realizowania transakcji między nimi¹⁵. Wszystkie te aktywności mają przyczynić się do zróżnicowania źródeł utrzymania i zwiększenia dostępności oraz podniesienia jakości żywności w całym państwie.

Ten długoterminowy, najbardziej holistyczny plan działania, który wdraża FAO w Sudanie Południowym jest uzupełniany przez szczegółowy Program Reagowania na Sytuacje Nadzwyczajne w Sudanie Południowym. Pierwszy tego typu plan kryzysowy został wdrożony w 2014 r. z uwagi na wybuch walk pod koniec 2013 r. Jednak ze względu na najwyższy zarejestrowany poziom braku bezpieczeństwa żywnościowego w historii Sudanu Południowego i formalne ogłoszenie klęski głodu w stanach Leer i Mayendit w 2017 r., FAO uaktualniła strategię i w 2018 r. wdrożyła nowy projekt, który jest najbardziej efektywnym krótkoterminowym planem działania FAO w tym państwie. Program Reagowania na Sytuacje Nadzwyczajne w Sudanie Południowym, podobnie jak wszystkie projekty mające na celu

¹² *South Sudan Resilience Strategy 2016-2018*, FAO, <http://www.fao.org/3/a-i5760e.pdf>, s. 14 (data dostępu: 19.05.2020)

¹³ *Ibidem*, s. 23.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*, s. 20.

zapewnienie szybkiej poprawy w sytuacjach kryzysowych, jest finansowany przez państwa członkowskie FAO i Unię Europejską¹⁶.

W ramach Programu Reagowania na Sytuacje Nadzwyczajne w Sudanie Południowym FAO zapewnia dystrybucję żywności, przy jednoczesnym zwiększeniu jej nakładów i ochronie źródeł utrzymania obywateli¹⁷. FAO koncentruje się przede wszystkim na dostarczaniu zestawów żywnościowych do 4,8 miliona obywateli oraz narzędzi rolniczych dla 800 tysięcy gospodarstw dotkniętych brakiem bezpieczeństwa żywnościowego¹⁸. Poza bezpośrednim przekazywaniem pakietów żywnościowych FAO wspiera produkcję roślinną, warzywną i rybołówstwo, aby doprowadzić do wytworzenia co najmniej 300 tysięcy ton pożywienia. Priorytetem FAO jest także poprawa nawyków żywieniowych Sudańczyków z Południa, dzięki czemu skala zjawisk głodu i niedożywienia ma ulec zmniejszeniu. Ze wsparcia w ramach Programu korzysta zarówno ludność znajdująca się w sytuacji kryzysowej (IPC 3,4,5), jak i społeczności cierpiące głód w mniejszym stopniu, ale które w dalszym ciągu nie mają dostępu do odpowiedniej ilości pożywienia. W swoich aktywnościach FAO traktuje priorytetowo kobiety, przesiedleńców oraz obywateli powracających do swoich miejscowości. Program nie ma na celu przekazywania wiedzy w zakresie podstaw rolnictwa i jest skierowany do mieszkańców, którzy posiadają nie tylko umiejętności oraz dostęp do wody i ziemi. Ponadto poprzez zaszczepienie 7,4 miliona i wyleczenie 1,3 miliona zwierząt gospodarskich FAO dąży do poprawy ich kondycji zdrowotnej. Środki finansowe przeznaczone na realizację Programu to 75 milionów dolarów¹⁹. Szybkie wyjście z sytuacji kryzysowej ma być możliwe dzięki 56 milionom dolarów, które zostały przekazane na zwiększenie dostępu do dodatkowych środków na produkcję żywności, podtrzymujących funkcjonowanie gospodarstw domowych²⁰.

¹⁶ *Funding*, FAO, <http://www.fao.org/emergencies/about/funding/en/> (data dostępu: 20.05.2020). Program Reagowania na Sytuacje Nadzwyczajne w Sudanie Południowym finansują rządy Wielkiej Brytanii, USA, Holandii, Norwegii, Central Emergency Response Fund (fundusz ONZ) oraz Fundusz Pomocy Humanitarnej dla Sudanu Południowego (fundusz OCHA).

¹⁷ *FAO South Sudan Emergency Livelihood Response Programme*, FAO, <http://www.fao.org/resilience/resources/resources-detail/en/c/238846/> (data dostępu: 22.05.2020)

¹⁸ *South Sudan Emergency Livelihood Response Programme 2018*, FAO, <http://www.fao.org/3/i9646en/i9646EN.pdf>, s. 5 (data dostępu: 22.05.2020)

¹⁹ *Ibidem*, s. 7.

²⁰ *Ibidem*, s. 24.

W celu skutecznego działania FAO podzieliło swoje aktywności na trzy obszary: Greater Equatoria (1), Greater Bahr el-Ghazal (2) i Greater Upper Nile (3), które przedstawia poniższa mapa.

Rys. 6. Podział Sudanu Południowego według obszarów priorytetowych FAO.

Źródło: *South Sudan Emergency Livelihood Response Programme 2018*, FAO, <http://www.fao.org/3/i9646en/I9646EN.pdf>, s. 5 (data dostępu: 15.05.2020).

Za priorytet w pierwszym regionie uznano stworzenie warunków odpowiednich do powrotu ludności przesiedlonej poprzez przeznaczenie środków na odbudowę gospodarstw i zapewnienie narzędzi rolnikom. Za główne cele w drugim obszarze FAO wyznaczyło pomoc w szybkiej lokalnej produkcji żywności i jej promocję. W trzecim regionie organizacja wyspecjalizowana skupia się na dostarczaniu środków do życia dla rodzin wysiedlonych, jak i tych, które powracają do swoich gospodarstw po okresie przesiedlenia²¹. Cel, przyświecający działaniom FAO i obejmujący wszystkie trzy obszary, to chęć zmniejszenia zależności Sudańczyków z Południa od pomocy humanitarnej, przy jednoczesnym budowaniu ich odporności na zagrożenia i sytuacje kryzysowe, którym zajmuje się w ramach Strategii²².

²¹ Ibidem, s. 5.

²² Ibidem, s. 7.

Kluczem do realizacji tych szczegółowych działań są operacje zaopatrzeniowe i logistyczne oraz współpraca z organizacjami, które znajdują się na pierwszej linii frontu²³. Na mocy Programu FAO przekazuje konkretne towary rolne (nasiona, narzędzia) do magazynów, gdzie kompletowane są zestawy. Rozdysponowywanie pakietów należy do obowiązków partnerów FAO, chyba że na danym obszarze FAO nie posiada współdziałającej organizacji²⁴. W celu ułatwienia transportu żywności FAO na 2018 r. zaplanowało utworzenie dwóch nowych magazynów żywności w Maban i Yambio, poza pięcioma już istniejącymi w Dżubie i miastach Bor, Rumbek, Torit i Wau²⁵. W związku ze stale trwającą wojną domową FAO opiera się głównie na dostawach realizowanych transportem lotniczym. FAO stoi na stanowisku, że jedynie interwencje skoordynowane z innymi podmiotami zaangażowanymi w pomoc humanitarną są skuteczną metodą walki z głodem i budowania długotrwałej odporności gospodarstw na sytuacje kryzysowe. Dlatego też nieustannie przeprowadza szkolenia dla swoich ok. 70 partnerów, dzięki czemu wdrażanie projektów jest bardziej efektywne i dostosowane do warunków panujących w Sudanie Południowym. FAO wraz z WFP przewodniczy Klastrowi Bezpieczeństwa Żywnościowego w Sudanie Południowym (ang. *Food Security and Livelihoods Cluster in South Sudan*), który jest częścią Globalnego Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego (ang. *Food Security Cluster, FSC*)²⁶. W ramach południowosudańskiego oddziału FAO koordynuje działania ponad 90 organizacji pozarządowych²⁷, zapewnia wsparcie logistyczne i wspomaga instytucje krajowe w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego. Program z 2018 r. zakłada, że dzięki zapleczu logistycznemu Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego w Sudanie Południowym uda się rozdysponować potrzebującym co najmniej 80% środków produkcji²⁸. Ponadto wskutek wymiany informacji, nad którą czuwa FAO wspólnie z WFP, poszczególne programy działań partnerów są komplementarne, a nie powielają się. Klastr Bezpieczeństwa Żywnościowego w Sudanie Południowym przyczynia się także do realizowania corocznego

²³ Ibidem, s. 16.

²⁴ Ibidem, s. 17.

²⁵ Ibidem.

²⁶ T. Kamiński, *Pomoc humanitarna w systemie Narodów Zjednoczonych – aspekty instytucjonalne*, w: P. Grzebyk, E. Mikos-Skuza (red.), *Pomoc humanitarna w świetle prawa i praktyki*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2016, s. 122.

²⁷ *Evaluation of FAO's contribution in South Sudan*, FAO, 2016, <http://www.fao.org/3/a-bq506e.pdf>, s. 26 (data dostępu: 24.05.2020)

²⁸ *South Sudan Emergency Livelihood Response Programme 2018*, FAO, <http://www.fao.org/3/i9646en/i9646EN.pdf>, s. 20 (data dostępu: 24.05.2020)

Planu Reagowania Kryzysowego, który wskazuje na priorytety w zakresie pomocy humanitarnej świadczonej przez FAO i jej partnerów²⁹.

Na przestrzeni ostatnich lat FAO osiągnęła wymierne sukcesy w zakresie wspierania rodzin dotkniętych wojną domową i brakiem bezpieczeństwa żywnościowego, zarówno poprzez Strategię Wzmacniania Odporności Sudanu Południowego, jak i Program Reagowania na Sytuację Nadzwyczajną w Sudanie Południowym³⁰. FAO ściśle monitoruje rynek i wahadłową inflację, a dzięki współpracy z innymi partnerami wdrożyła świadomą, programową reakcję na zmieniającą się skalę zjawiska głodu i niedożywienia. Za jeden z większych sukcesów FAO należy uznać doprowadzenie do porozumienia między władzami Sudanu Południowego a społecznością humanitarną w zakresie kluczowych kwestii mających wpływ na kondycję żywnościową państwa. Utworzenie systemu wczesnego ostrzegania o sytuacjach kryzysowych czy dogłębne analizy na temat sytuacji żywnościowej państwa byłyby niemożliwe, gdyby nie skoordynowane działania z innymi partnerami w ramach Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego w Sudanie Południowym.

Mimo dużych osiągnięć, FAO nie udało się jednak zrealizować ilościowych założeń z Programu Reagowania na Sytuację Nadzwyczajną w Sudanie Południowym. W 2018 r. organizacja wyspecjalizowana dostarczyła rośliny uprawne, nasiona i zestawy do połowu ryb 3,4 milionom ludności, co oznacza, że pakiety nie dotarły do 1,4 miliona obywateli. Jednakże zważając na spadek produkcji zboża w Sudanie Południowym z każdym rokiem trwania konfliktu, skalę udzielonej pomocy należy uznać za osiągnięcie³¹. Nie udało się dotrzeć do 800 tysięcy gospodarstw domowych – FAO wsparła finansowo 426 410 z nich. Szczepienia, którymi objęto 3,5 miliona zwierząt, oznaczają, że ponad 4 miliony w dalszym ciągu wymagają opieki medycznej³². Częściowa realizacja Strategii i Programu wskazuje, że kierunek działania FAO jest słuszny, ale potrzeba czasu, nakładów finansowych i współpracy, aby przybliżyć się do realizacji celu *Zero Hunger* w Sudanie Południowym. Spełnienie tego założenia zdecydowanie utrudnia szarańcza pustynna, która od lutego 2020 r. niszczy uprawy rolników w Afryce Wschodniej, oraz pandemia koronawirusa, która wymusiła nałożenie ograniczeń

²⁹ *South Sudan and FAO – Building Resilience and Sustainable Food and Nutrition Strategy*, FAO, <http://www.fao.org/3/a-ax462e.pdf> (data dostępu: 24.05.2020)

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

w przemieszczaniu się³³. Wszystko to uniemożliwia pracownikom FAO, których w Sudanie Południowym jest ponad 500³⁴, podejmowanie działań w pełnym wymiarze. W kwietniu 2020 r. FAO udało się rozdysponować zestawy rolnicze do 500 gospodarstw. Organizacja współpracuje z rządem Sudanu Południowego nad wypracowaniem odpowiedniej metody dostarczenia 10 tysięcy ton nasion w czasie pandemii, bez których ludność niedożywiona znajdzie się na skraju głodu podczas nadchodzącego sezonu sadzenia³⁵. Pierwsze kroki w celu dotarcia do najbardziej nieosiągalnych terenów zostały już poczynione – FAO otrzymała od WFP trzy pojazdy terenowe, dzięki którym transport niezbędnych materiałów będzie realizowany³⁶. Jest to kolejny dowód na to, że WFP jest kluczowym partnerem FAO w Sudanie Południowym i bez ich współdziałania niesienie wymiernej pomocy nie byłoby możliwe.

Światowy Program Żywnościowy (WFP)

Światowy Program Żywnościowy – WFP to agencja ONZ i największa organizacja humanitarna na świecie założona w 1961 r., która poza współpracą z FAO, prowadzi także indywidualne przedsięwzięcia nie tylko w Sudanie Południowym. Na początku była to trzyletnia inicjatywa pomocy żywnościowej dla osób poszkodowanych w kryzysach humanitarnych³⁷. Mandat programu został przedłużony bezterminowo w 1965 r.³⁸ Każdego roku WFP udziela wsparcia prawie 100 milionom ludzi w 83 państwach poprzez niesienie pomocy żywnościowej w sytuacjach kryzysowych oraz współpracę z władzami lokalnymi i organizacjami wyspecjalizowanymi ONZ³⁹. WFP koordynuje w taki sposób swoje działania z innymi podmiotami wchodzącymi w skład Narodów Zjednoczonych poprzez Ramy Pomocy Rozwojowej ONZ (ang. *UN Development Assistance Framework*), aby wysiłki poszczególnych organizacji wzajemnie się uzupełniały. Agencje takie jak Międzynarodowa

³³ *FAO seeds distribution in South Sudan during COVID-19: A young female farmer receives quality seeds for the planting season*, FAO in action, FAO, <http://www.fao.org/emergencies/fao-in-action/stories/stories-detail/en/c/1273756/> (data dostępu: 25.05.2020)

³⁴ *Our team*, FAO in South Sudan, FAO, <http://www.fao.org/south-sudan/fao-in-south-sudan/our-team/en/> (data dostępu: 25.05.2020)

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *FAO turns to innovation boosting capacity to reach remote areas thanks to partnership with WFP*, FAO, <http://www.fao.org/south-sudan/news/detail-events/en/c/1276955/> (data dostępu: 27.05.2020)

³⁷ A. Sakson-Boulet, *op.cit.*, s. 214.

³⁸ G. Michałowska, *Pomoc humanitarna Organizacji Narodów Zjednoczonych*, w: J. Symonides (red.), *Organizacja Narodów Zjednoczonych: bilans i perspektywy*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2007, s. 320.

³⁹ *Overview*, WFP, <https://www.wfp.org/overview> (data dostępu: 27.05.2020)

Organizacja Pracy (ang. *International Labour Organization*, ILO, MOP), WHO, Organizacja Narodów Zjednoczonych do sprawy Oświaty, Nauki i Kultury (ang. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, UNESCO) i UNICEF zapewniają pomoc techniczną w konkretnych obszarach specjalizacji. W państwach, w których WFP dystrybuuje żywność uchodźcom i osobom przesiedlonym, rozwija także silne partnerstwo operacyjne z UNHCR. WFP nawiązała szczególną współpracę z dwiema organizacjami wyspecjalizowanymi, które podobnie jak WFP mają siedziby w Rzymie – z FAO oraz z Międzynarodowym Funduszem Rozwoju Rolnictwa (ang. *International Fund for Agricultural Development*, IFAD). Wszystkie trzy organizacje łączy bowiem wizja promowania bezpieczeństwa żywnościowego poprzez zmniejszanie skali głodu i niedożywienia. Realizacja tego założenia odbywa się poprzez zarówno indywidualne, jak i skoordynowane niesienie pomocy żywnościowej przy jednoczesnym dążeniu do eliminowania przyczyn tych zjawisk⁴⁰. Poza tym, że WFP stoi wraz z FAO na czele Globalnego Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego, to administruje również Międzynarodowym Programem Rezerw Żywnościowych (ang. *International Emergency Food Reserve*), który dysponuje 500 tysiącami ton podstawowej żywności⁴¹. Dzięki temu WFP jest w stanie przekazywać największą ilość środków pomocowych, które stanowią jedną trzecią wszystkich nakładów dystrybuowanych na rzecz eliminowania negatywnych skutków sytuacji kryzysowych.

Podstawą aktualnych działań WFP jest *Plan Strategiczny 2017-2021*, który skupia się wokół Agendy 2030. Zdaniem WFP w celu osiągnięcia *Zero Hunger*, który w Planie Strategicznym jest uznany za pierwsze i nadrzędne zadanie agencji⁴², niezbędne jest zrealizowanie 5 pomniejszych założeń. Pierwszym z nich jest rozszerzenie programów socjalnych dla osób najbardziej narażonych na głód. Drugim priorytetem są inwestycje w zwiększenie efektywności łańcuchów dostaw, co przełoży się na rozwój zrównoważonych rynków. Realizacja tego celu ma być możliwa dzięki modernizacji infrastruktury wiejskiej (drogi, magazyny), która jest szczególnie słabo rozwinięta w państwach Afryki Subsaharyjskiej. Trzecim krokiem do osiągnięcia *Zero Hunger* ma być ograniczenie

⁴⁰ *UN Agencies and international institutions*, WFP, <https://www.wfp.org/un-agencies-and-international-institutions> (data dostępu: 28.05.2020)

⁴¹ T. Kamiński, op. cit., s.125.

⁴² *WFP Strategic Plan (2017-2021)*, WFP, https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000019573/download/?_ga=2.198899375.1435645979.1591372702-1548886492.1591037746 (data dostępu: 28.05.2020)

marnotrawienia żywności. Po czwarte, WFP wskazuje, że zmiany klimatyczne wymuszają konieczność przestawienia się na bardziej zróżnicowane odmiany upraw – to z kolei wiąże się z zapewnieniem niezbędnych narzędzi i przekazywaniem wiedzy na temat nowych upraw. Po piąte, WFP stoi na stanowisku, że ograniczenie skali głodu i niedożywienia zależy od potraktowania priorytetowo kwestii wyżywienia dzieci, zwłaszcza w ciągu pierwszych dwóch lat od ich urodzenia⁴³. Wszystkie te założenia WFP stara się urzeczywistniać w państwach, w których podejmuje działania antykrzysowe.

W celu zrealizowania postawionych założeń w najmłodszym państwie świata, WFP opracowała Strategiczny Plan Przejściowy dla Sudanu Południowego (2018-2020) (ang. *South Sudan Interim Country Strategic Plan (2018-2020)*). Strategia została przygotowana w oparciu o doświadczenia WFP z operacji kryzysowej prowadzonej w Sudanie Południowym między 2014 r. a 2017 r.⁴⁴ Koszt przedsięwzięć realizowanych w ramach planu WFP to 3,182 miliardy dolarów⁴⁵. W Strategicznym Planie Przejściowym dla Sudanu Południowego WFP koncentruje się na utrzymywaniu gotowości operacyjnej do niesienia szybkiej pomocy, przez co należy rozumieć odpowiednie wyszkolenie tysiąca pracowników agencji i podtrzymanie współpracy z partnerami, których WFP posiada w Sudanie Południowym ponad 80⁴⁶. Priorytetem WFP jest także powiązanie szybkiej reakcji na sytuację kryzysową z długoterminową poprawą kondycji żywnościowej państwa. Agencja skupia się również na promowaniu zasad humanitarnych i rozwoju dalszych inwestycji w sektorze rolniczym⁴⁷. Wszystkie te działania mają przybliżyć Sudan Południowy do wypełnienia SDG 2.

Na mocy planu WFP zobowiązało się do dostarczania zestawów żywnościowych do ludności dotkniętej wojną domową, uchodźców, a w szczególności do populacji niedożywionej. Dzięki współpracy z UNICEF, WFP jest w stanie realizować jeden ze swoich nadrzędnych celów i nieść pomoc żywnościową także dzieciom i kobietom w ciąży⁴⁸. W Sudanie Południowym WFP transportuje pożywienie poprzez korytarze żywnościowe. W okresie suszy 70% dostaw jest realizowanych poprzez południowy szlak z Kenii i Ugandy. Z kolei wschodni korytarz powietrzny od strony Etiopii jest wykorzystywany do transportu

⁴³ *Zero Hunger*, WFP, <https://www.wfp.org/zero-hunger> (data dostępu: 28.05.2020)

⁴⁴ *South Sudan Interim Country Strategy (2018-2020)*, WFP, https://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/eb/wfp293194.pdf?_ga=2.113492999.1869356916.1591180869-1548886492.1591037746, s. 5 (data dostępu: 29.05.2020)

⁴⁵ *Ibidem*, s. 1.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 13.

⁴⁷ *Ibidem*, s. 8.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 10.

żywności drogą lotniczą w porze deszczowej, gdy większość dróg jest nieprzejezdna⁴⁹. Ta strategia okazała się kluczowa w 2019 r., kiedy Sudan Południowy walczył z ogromnymi powodziąmi⁵⁰. W celu usprawnienia łańcucha dostaw WFP inwestuje w rozwój infrastruktury - dzięki środkom przekazywanym przez agencję naprawiane są drogi, dzięki którym do niedostępnych wiosek docierają również inne podmioty niosące pomoc humanitarną⁵¹. Poza bezpośrednim dostarczaniem żywności WFP angażuje się także w poprawę odporności południowosudańskich rolników na sezonowe zmiany klimatu poprzez transfer środków utrzymania. Działania w tym zakresie bazują na współpracy z UNICEF, FAO oraz UNDP i mają sprzyjać realizacji SDG 2.3⁵².

Najnowszy raport opublikowany przez WFP w kwietniu 2020 r. przedstawia, w jakim stopniu powyższe założenia zostały zrealizowane. Pracownikom agencji udało się dotrzeć do 2,4 miliona niedożywionej populacji, podczas gdy plan zakładał wsparcie dla 2,8 miliona⁵³. WFP rozdysponowano 88% wszystkich pakietów żywnościowych, co jest oceniane jako sukces, zważając na trudne warunki lokalne i liczne grabieże magazynów WFP. W 2018 r. zarejestrowano 760 incydentów, które uniemożliwiły świadczenie pomocy, a ponad połowa z nich była związana z przemocą wobec personelu i rozkradania majątku WFP⁵⁴. Od początku reagowania kryzysowego WFP w Sudanie Południowym z rąk cywilów zginęło 112 pracowników, a w samym 2018 r. - 15⁵⁵. Najnowsze doświadczenia z Sudanu Południowego wskazują, że WFP dobrze radzi sobie w trudnych warunkach – przy pomocy 137 ciężarówek agencja dotarła do najbardziej niedostępnych obszarów (m.in. do stanu Fangak na północy państwa), które są szczególnie narażone na brak dostępu do żywności w czasie pory

⁴⁹ Ibidem, s. 16.

⁵⁰ O. Francis, *Violence in flood-hit state deepens aid needs in South Sudan*, The New Humanitarian, https://www.thenewhumanitarian.org/news/2020/05/26/South-Sudan-Jonglei-conflict-floods-aid?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=social (data dostępu: 29.05.2020)

⁵¹ *South Sudan Interim Country Strategy (2018-2020)*, WFP, https://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/eb/wfp293194.pdf?_ga=2.113492999.1869356916.1591180869-1548886492.1591037746, s. 11 (data dostępu: 29.05.2020)

⁵² Ibidem.

⁵³ *South Sudan Emergency Dashboard April 2020*, WFP, https://docs.wfp.org/api/documents/1e09c0a5968b449985ac76ac17f2a545/download/?_ga=2.22187195.1869356916.1591180869-1548886492.1591037746 (data dostępu: 1.06.2020)

⁵⁴ *Facing abductions, looting & harassment to reach people in South Sudan*, WFP USA, <https://www.wfpusa.org/articles/abductions-looting-harassment-reach-people-south-sudan/> (data dostępu: 1.06.2020)

⁵⁵ Ibidem.

deszczowej⁵⁶. Jednak mimo częściowych sukcesów raport z 2020 r. wskazuje, że aby doprowadzić do realizacji celów potrzebne są dodatkowe nakłady finansowe w wysokości co najmniej 211 milionów dolarów⁵⁷. Koszty te mogą znacznie wzrosnąć z uwagi na pandemię koronawirusa, która zdaniem Specjalnego Przedstawiciela WFP w Sudanie Południowym Matthew Hollingwortha przyczyni się do zwiększenia o 1,5 miliona liczby niedożywionych w tym państwie⁵⁸. WFP w dalszym ciągu stoi na stanowisku, że osiągnięcie celu *Zero Hunger* wymaga odpowiedniej reakcji ze strony władz państwowych i jest niemożliwe bez porozumienia w sprawie priorytetowych aktywności, które rząd powinien podejmować wraz z WFP i innymi organizacjami niosącymi pomoc żywnościową⁵⁹.

Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Rolnictwa (IFAD)

Ostatnią poddaną analizie organizacją wyspecjalizowaną ONZ, której działania koncentrują się na poprawie ludności dotkniętej ubóstwem i głodem, jest założony w 1977 r. Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Rolnictwa – IFAD. Decyzję o powołaniu organizacji podjęto na Światowej Konferencji Żywnościowej, która odbyła się w Rzymie w 1974 r. W trakcie posiedzenia wypracowano koncepcję, która stała się fundamentem przyszłej organizacji. Podstawą IFAD jest stwierdzenie, że przyczyny braku bezpieczeństwa żywnościowego są powiązane z problemem ubóstwa, który dotyczy większości obszarów wiejskich w państwach rozwijających się. Tym samym odrzucono dominujący w tamtych czasach pogląd, zgodnie z którym głównym powodem głodu i niedożywienia jest niemożność wyprodukowania wystarczającej ilości pożywienia⁶⁰.

IFAD to agencja Narodów Zjednoczonych, która liczy 177 członków i ściśle współpracuje z FAO i WFP. Jednak w przeciwieństwie do nich IFAD nie udziela pomocy żywnościowej,

⁵⁶ WFP South Sudan Situation Report #264, WFP, https://docs.wfp.org/api/documents/592dd895ea484fa8a8b702973297c6b7/download/?_ga=2.113492999.1869356916.1591180869-1548886492.1591037746, s. 2 (data dostępu: 1.06.2020)

⁵⁷ South Sudan Emergency Dashboard April 2020, WFP, https://docs.wfp.org/api/documents/1e09c0a5968b449985ac76ac17f2a545/download/?_ga=2.22187195.1869356916.1591180869-1548886492.1591037746 (data dostępu: 1.06.2020)

⁵⁸ O. Francis, *Violence in flood-hit state deepens aid needs in South Sudan*, The New Humanitarian, https://www.thenewhumanitarian.org/news/2020/05/26/South-Sudan-Jonglei-conflict-floods-aid?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=social (data dostępu: 1.06.2020)

⁵⁹ WFP Strategic Plan (2017-2021), WFP, https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000019573/download/?_ga=2.198899375.1435645979.1591372702-1548886492.1591037746 (data dostępu: 2.06.2020)

⁶⁰ A. Sakson-Boulet, op. cit., s. 218.

a skupia się na inwestycjach w obszarach wiejskich poprzez udzielanie niskooprocentowanych pożyczek i dotacji państwom rozwijającym się. Ponadto organizacja wspiera projekty, dzięki którym drobni przedsiębiorcy uzyskują dostęp do rynków i usług. Ma to wpływ na ograniczenie skali głodu i niedożywania oraz tworzenie nowych miejsc pracy⁶¹. Priorytetowym obszarem działań IFAD jest Afryka Subsaharyjska, w której instytucja ta realizuje 43 projekty w 16 państwach o łącznej wartości 1,7 miliarda dolarów⁶².

Samodzielne zaangażowanie IFAD w poprawę sytuacji w Sudanie Południowym jest znikome - od początku istnienia organizacja wdrożyła tylko jeden indywidualny program pod nazwą *Southern Sudan Livelihoods Development Project* (SSLDP), realizowany w latach 2009-2015 w porozumieniu z tamtejszym rządem. Na realizację założeń projektu przeznaczono 25,93 miliony dolarów - 13,5 miliona dolarów od IFAD, 9 milionów od rządu Niderlandów, a 2,82 miliony od rządu Sudanu Południowego⁶³.

Nadrzędnym celem strategii IFAD w Sudanie Południowym było ożywienie sektora rolnego i hodowlanego w stopniu, który przyczyni się również do poprawy warunków życia ludności wiejskiej i zwiększenia ich bezpieczeństwa żywnościowego. Dużo większą rolę ogrywa IFAD jako partner FAO, której do tej pory udziela wsparcia w wytwarzaniu długoterminowej odporności na wstrząsy o charakterze ekonomicznym i politycznym poprzez inwestycje⁶⁴. W programie działania na terenie Sudanu Południowego IFAD wymienił 6 obszarów priorytetowych. Najważniejszym elementem strategii był wzrost produkcji roślinnej poprzez zwiększanie powierzchni zdalnych do uprawy. W celu trwałego rozwoju i walki z głodem niezbędne było rozwijanie zdolności społeczeństwa w zakresie produkcji, odpowiedniego gospodarowania zwierzętami i wodą, niemożliwe bez wzmocnienia instytucji państwowych. Ważnym aspektem działań IFAD było również udostępnianie środków produkcji rolnej wysokiej jakości do gospodarstw domowych, znajdujących się w trudnej kondycji finansowej i żywnościowej. Ponadto, priorytetem funduszu było ułatwienie dostępu do rynku, dostarczenie odpowiednich narzędzi i infrastruktury komunalnej dla drobnych przedsiębiorców. Z kolei w dłuższej perspektywie dzięki przedsięwzięciom realizowanym

⁶¹ *IFAD at a glance 2019*, IFAD, <https://www.ifad.org/documents/38714170/39211820/ifadglance.pdf/31f8d586-6f4e-44d4-b27e-13491bb7aab9> (data dostępu: 2.06.2020)

⁶² Ibidem.

⁶³ *Enabling poor rural people to overcome poverty in South Sudan*, IFAD, https://www.ifad.org/documents/38714170/39972426/south_sudan.pdf/d247b0b7-fc4f-4e2c-a636-8ac91e66bfbb, s. 4 (data dostępu: 3.06.2020)

⁶⁴ Ibidem, s. 2.

przez IFAD południowosudańscy rolnicy mieli stać się samodzielnymi producentami, którzy będą w stanie wytworzyć kapitał społeczny w obszarach wiejskich⁶⁵.

Na mocy SSLDP IFAD podejmował działania w ramach komitetów do spraw rozwoju, które pracowały w wioskach i identyfikowały potrzeby społeczności lokalnej. Przez cały czas trwania programu komitety pozostawały w ścisłej współpracy z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi, które udzielały im wsparcia technicznego. Dzięki tej współpracy możliwa była realizacja pomniejszych projektów w obszarach wiejskich ukierunkowanych na rozwój⁶⁶. Rezultatem SSLDP było objęcie wsparciem 38 tysięcy gospodarstw domowych w Sudanie Południowym⁶⁷.

Poza realizacją programu Sudan Południowy jest objęty inwestycjami, pożyczkami i dotacjami udzielanymi dla całego regionu Afryki Wschodniej i Południowej⁶⁸. Najważniejszym projektem realizowanym przez IFAD na terenie Afryki Subsaharyjskiej jest *Resilient Food Systems (RFS) programme 2016-2018* sfinansowany przez Fundusz na rzecz Globalnego Środowiska (ang. *Global Environment Facility, GEF*)⁶⁹. W ramach tej inicjatywy IFAD wspiera zrównoważony rozwój i odporność w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego. Jest to jednak program, który nie dotyczy Sudanu Południowego i kilku innych państw z tego subregionu.

Działania IFAD ukierunkowane na rozwój rolnictwa, nietraktujące priorytetowo bezpieczeństwa żywnościowego, okazały się niewystarczające w Sudanie Południowym, państwie o tak wieloaspektowych problemach. W raporcie na temat stanu bezpieczeństwa żywnościowego na świecie z roku 2012 r. FAO, WFP i IFAD wspólnie zaznaczyły, że choć wzrost gospodarczy wpływa na bezpieczeństwo żywnościowe, to nie wystarczy, aby przyspieszyć redukcję głodu i niedożywienia⁷⁰. Można zatem wysnuć wniosek, że długoterminowa reakcja na zjawisko głodu powinna zaczynać się od pomocy humanitarnej.

⁶⁵ Ibidem, s. 3.

⁶⁶ *Southern Sudan Livelihood Development Project*, IFAD, <https://www.ifad.org/en/web/operations/project/id/1100001453> (data dostępu: 3.06.2020)

⁶⁷ *Enabling poor rural people to overcome poverty in South Sudan*, IFAD, https://www.ifad.org/documents/38714170/39972426/south_sudan.pdf/d247b0b7-fc4f-4e2c-a636-8ac91e66bfbb, s. 4 (data dostępu: 3.06.2020)

⁶⁸ Ibidem, s. 3.

⁶⁹ *Resilient Food Systems 2018-2019 Annual Report*, IFAD, <https://www.ifad.org/en/web/knowledge/publication/asset/41823500> (data dostępu: 4.06.2020)

⁷⁰ M. S. Swaminathan, *Combating Hunger and Achieving Food Security*, Cambridge University Press, Delhi 2015, s. 84.

Z definicji jest ona wsparciem logistycznym i materialnym udzielanym stosunkowo szybko⁷¹, bez którego niesienie długofalowej pomocy rozwojowej jest niemożliwe. Dlatego też to współpracujące ze sobą FAO i WFP ogrywają w Sudanie Południowym kluczową rolę i „każdy dzień, w którym mogą w nim być, to kolejny, w którym zapobiegają głodowi”⁷². Świadczona przez te organizacje pomoc żywnościowa, bazująca na bezpośrednim kontakcie z lokalnymi społecznościami, byłaby jednak niekompletna, gdyby nie wsparcie ze strony organizacji pozarządowych, których działalność w Sudanie Południowym zostanie poddana analizie w rozdziale czwartym niniejszej pracy.

*Artykuł ten powstał na podstawie fragmentu pracy dyplomowej autorki pisanej pod okiem dr hab. Wiesława Lizaka, członka Rady Programowej INE

⁷¹ P. Grzebyk, E. Mikos-Skuza, *Pomoc humanitarna – uwagi wstępne*, w: P. Grzebyk, E. Mikos-Skuza (red.), *Pomoc humanitarna w świetle prawa i praktyki*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2016, s. 9.

⁷² *Saving lives, preserving livelihoods. The partnership between WFP & UNFAO in South Sudan is fighting famine. A glimpse into my world*, David Beasley, WFP Chief, Twitter, video, 26 maja 2017 r., <https://twitter.com/WFPChief/status/868046266978234369> (data dostępu: 4.06.2020)

O AUTORCE

Maria Glinka. Absolwentka Stosunków międzynarodowych (specjalność Dyplomacja współczesna) na Uniwersytecie Warszawskim. Główne zainteresowania badawcze to działalność ONZ i problemy globalne, zwłaszcza w regionie Afryki. Od 2020 r. studentka Dziennikarstwa i medioznawstwa na UW.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.